

PROBLEMES JURÍDICS AL VOLTANT DE LA DENOMINACIÓ DE LA LLENGUA PRÒPIA EN L'ESTATUT D'AUTONOMIA VALENCIÀ

Manuel ALCARAZ RAMOS

Professor titular de dret constitucional de la Universitat d'Alacant.
Diputat a Corts Generals per Alacant (EUPV)

De la declaració que fa l'article 7 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana (EACV) sobre el valencià com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana (CV), se'n deriven uns efectes jurídics a l'efecte d'habilitar la Generalitat Valenciana per a regular i promoure l'ús d'aquesta llengua. Alguns dels problemes per a un desenvolupament eficaç d'això s'han produït a causa de la forma en què l'Estatut d'Autonomia ha denominat la llengua pròpia i cooficial. En concret hem d'analitzar un tema especialment conflictiu: el del significat del terme *valencià*. En el procés estatutari aquesta va ser una qüestió molt controvertida i les respostes jurídiques assajades no han sigut satisfactòries, precisament perquè apareixen sempre com a dependents de premisses politicoideològiques prejurídiques en les quals no ha sigut possible un acord en la societat valenciana.

El plantejament del problema és el següent: en la CV apareixen dues posicions polítiques. Per a una, el valencià és una llengua *independent*, sense més connexió amb el català que un origen romànic comú, tot i que alguns, fins i tot, van més lluny i busquen una arrel prellatina. Per a l'altra, el valencià és part integrant de la llengua catalana comuna; no és, per tant, un *dialecte* subordinat del català, sinó una expressió més d'aquesta llengua. Els defensors d'aquesta posició solen acceptar la denominació tradicional de *valencià* sempre que no implique una actitud secessionista respecte del tronc català comú.

Sembla que ens trobem enmig d'una polèmica entre lingüistes, tot i que, en realitat, per les raons que exposarem després, hem qualificat la polèmica de *política*.¹ En qualsevol cas, partim de premisses metajurídiques i, malgrat això, la controvèrsia ha implicat la presa de posicions jurídiques. La pregunta, aleshores, és: com ha de reaccionar el dret en una situació així? La resposta requerirà algunes digressions.

El dret, com a cos de sabers, evoluciona en la cultura occidental de forma paral·lela al desenvolupament modern de les ciències i del seu mètode. Aquest fet s'evidencia particularment de dues maneres: el desig de diverses escoles jurídiques per presentar la seua disciplina com a *científica*, és a dir, com a capaç d'assegurar un coneixement racional de la realitat similar al de les ciències *homologades* i, d'altra banda, la presentació, des de la Il·lustració i especialment en Montesquieu, de la llei com a *desvetlament* racional de realitats profundes de validesa general. Per tant, l'evolució del dret en Occident no es pot entendre sense aquest avanç epistemològic que aporta la ciència postrenaixentista. La plasmació pràctica de tot això és que el dret, en aquelles matèries susceptibles de ser guiades pel coneixement científic, en farà ús per a regular-les adequadament.

El dret és, sobretot, una conseqüència de la decisió política —suposem que democràticament adoptada. Tanmateix, l'adequació de les normes a la racionalitat que aporta la ciència és un entrebanc suplementari al *decisionisme* antidemocràtic i, alhora, un reforçament de la legitimitat de les lleis. No desconeixem el principi bàsic de la *provisionalitat* del coneixement científic, però això no és un obstacle per al que defensem aquí, ja que n'hi ha prou que decisió política i normativa jurídica s'adeqüen al *consens bàsic* sobre la matèria existent en el món científic en el moment d'adoptar la norma. Això no significa propugnar un *govern de científics*, ja que ni es pretén que tot descobriment científic siga desitjable ni creiem que siga lícit defen-

1. En altres llocs de l'Estat s'han suscitat problemes *políticolingüístics* similars que solen expressar conflictes socials més profunds, heretats o, almenys, agreujats per l'actitud de la dictadura davant les llengües. Per al cas basc vegeu: J.M. APAOLAZA BERAZA, «Euskara: caracterización, usos y contextos» dins J. CUCÓ i J.J. PUJADAS (coords.), *Identidades colectivas. Etnicidad y sociabilidad en la Península Ibérica*, Generalitat Valenciana, València, 1990, *passim*. Sobre alguns antecedents secessionistes al País Valencià i sobre la consciència històrica de catalanitat, vegeu: A. CUCÓ i R. BLASCO (eds.), *El pensament valencianista (1868-1939)*. *Antologia*, La Magrana - Diputació de Barcelona, Barcelona, 1992, p. 149 i 274 i ss.; A. FER-RANDO, *Consciència idiomàtica i nacional dels valencians*, Ajuntament de Xàtiva, València, 1980, *passim*.

sar una ciència independent de mediacions ideologicopolítiques ni, per descomptat, que tot el que és legislatat haja d'estar informat per raons *científiques*. L'única cosa que postulem és que en aquells casos en què la matèria que s'ha de tractar jurídicament haja sigut estudiada amb rigor científic, la millor manera d'actuar-hi és reflectir el saber adquirit així com a paràmetre bàsic de racionalitat i, sobretot, que el dret no puga servir de mantell per a amagar posicions anticientífiques que acabarien per afectar l'eficàcia de les normes.

Intentem ara traslladar aquestes reflexions al cas que ens ocupa. La decisió política, entre les possibles,² va consistir a denominar *valencià* la llengua pròpia de la Comunitat valenciana; d'aquesta forma es resolva la qüestió políticament —tot i que provisionalment, ja que amb freqüència torna a obrir-se el debat. El problema apareix quan del terme indicat s'han de deduir efectes jurídics. Aleshores no n'hi ha prou d'invocar el precepte, perquè és polisèmic i per a comprovar-ho només cal llegir les actes del debat estatutari en què gairebé tots coincidien en el significat però discrepaven respecte del significat. Arribats en aquest punt, cal plantejar el problema en el sentit de la necessitat d'assegurar una correcta *interpretació* sistemàtica. I per això hem de recórrer sobretot als pronunciaments científics,³ ja que, com recorda Kremnitz,⁴ «segons la legislació, la llengua del País Valencià és el valencià. Es tracta, per dir-ho d'alguna manera, d'un compromís històric que deixa obert el veritable problema».

No ens correspon, des dels sabers jurídics, pronunciar-nos a priori sobre si el valencià és o no català, però sí que ens correspon, en aquest intent interpretador, constatar l'existència d'un consens científic sobre la matèria. Que hi haja consens no significa que no hi puga haver alguna discrepància, però aquest fet és consubstancial a la mateixa tasca científica i en aquesta podrem parlar de consens quan una gran majoria d'especialistes, seguint els estàndards propis de la seua disciplina, coincideixen a expressar una opinió central. Aquest consens, en les ciències lingüístiques, es construeix sobre la idea que el valencià és part del tronc comú del català.

2. Recordem que l'article 3 de l'Estatut d'Autonomia de Balears diu: «La llengua catalana, pròpia de les illes Balears, tindrà [...] el caràcter d'idioma oficial».

3. Imaginem que una norma prohibira l'emissió «del component químic contaminant del riu X»; no hi ha cap dubte, i ningú no s'hi oposaria, que seria la comunitat científica la que definiria tal substància. Això amb independència que opinarem que el precepte és tècnicament imperfecte per la seua ambigüitat... però l'única manera d'haver evitat això haguera estat *anomenar* el component segons criteris científics.

4. G. KREMELITZ, «Llengua i societat» dins *Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana. IX. Llibre blanc sobre la unitat de la llengua catalana*, Barcino, Barcelona, 1989, p. 201.

Sense pretendre esgotar el tema, destaquem alguna d'aquestes opinions.⁵ Sanchis Guarner va definir així la qüestió: «La història lingüística de València pot resumir-se en dues paraules: la llengua dels valencians és *romànica* i *catalana*».⁶ Ferrando⁷ sintetitza així les conclusions filològiques sobre el debat: «És un fet constatat unànimement per la filologia romànica espanyola i internacional que el català, el valencià i el mallorquí són les tres varietats principals d'un únic diasistema lingüístic, conegut científicament amb el nom de llengua catalana [...]. A vegades s'ha volgut caracteritzar cada una de les tres grans varietats [...] per oposició a les altres mitjançant una sèrie de trets secundaris específics, però els fets lingüístics diacrònics i diatòpics n'invaliden els resultats globals, ja que les preteses especificitats d'una varietat són generalment compartides en el temps o en l'espai per les altres varietats». Per això conclou que les tres varietats són, en realitat, «meres denominacions que designen el conjunt dels parlars de les respectives comunitats històriques, independentment de la major o menor coherència i especificitat dialectal de cada u d'ells», ja que, en última instància, el més correcte, filològicament, és parlar de «dues grans varietats diatòpiques: l'occidental i l'oriental».

La major part de les disputes sobre la catalanitat del valencià se centren en l'ortografia, ja que és la manifestació més visible d'una llengua. Sobre aquest aspecte, cal recordar l'assumpció per part de la comunitat científica de les anomenades *Normes de Castelló*, acordades en aquesta ciutat el 1932 per un nombrós grup d'intel·lectuals, escriptors i filòlegs valencians, catalans i balears⁸ a iniciativa d'una revista de València⁹ que pretengué acabar amb la disparitat ortogràfica imperant fins llavors en el català.¹⁰

5. Per a una visió global del debat sobre la catalanitat del valencià i una exposició del consens internacional sobre aquest fet vegeu: M. SANCHIS GUARNER, *La llengua dels valencians*, Edit. Tres i Quatre, 8a ed., València, 1983, p. 21 i ss.; J. COROMINES, *La unitat de llengua com a fet científic*, dins Diversos autors, *Els Països Catalans: un debat obert*, Edit. Tres i Quatre, València, 1984, *passim*; A. FERRANDO i M. NICOLÁS, *Panorama d'història de la llengua*, Tàndem, València, 1993, *passim*; *Segon Congrés de la Llengua Catalana*. IX. *Llibre blanc sobre la unitat de la llengua catalana*, *passim*; W. J. ENTWISTLE, *Las lenguas de España: Castellano, Catalán, Vasco y Gallego-Portugués*, Istmo, Madrid, 1973, p. 109 i ss.

6. M. SANCHIS GUARNER, *op. cit.*, p. 89.

7. A. FERRANDO, «La gènesi del secessionisme lingüístic valencià» dins R. ALEMANY (ed.), *La cultura valenciana ahir i avui*, Universitat d'Alacant - Ajuntament de Benidorm, Alacant, 1986, p. 117.

8. F. PÉREZ MORAGÓN, *Les Normes de Castelló*, Eliseu Climent Editor, València, 1982, *passim*.

9. Diversos autors, *Taula de lletres valencianes. Selecció de textos*, Institut d'Alfons el Magnànim, València, 1982, p. 250 i ss.

10. Per als intents de *generar* noves normatives ortogràfiques vegeu: F. PÉREZ MORA-

Després de fer aquests aclariments, convindrà invocar el que disposa l'article 3.1 del Codi civil: «Les normes s'han d'interpretar segons el sentit propi de les paraules en relació amb el context, els antecedents històrics i legislatius i la realitat social del temps en què han de ser aplicades, atenent fonamentalment l'esperit i la finalitat d'aquelles». Hem de dir alguna cosa sobre cadascun dels requisits metodològics que planteja tal precepte. Creiem que el que hem dit sobre la fonamentació científicofilològica aclareix molt, amb aquesta finalitat interpretativa, el sentit propi del terme *valencià*. A banda d'això, usarem un recurs molt practicat en la cultura jurídica espanyola: la 21a edició del *Diccionario de la lengua española de la Real Acadèmia Espanyola* defineix així la veu *valenciano*: «*Variedad del catalán, que se usa en gran parte del antiguo reino de Valencia y se siente allí comúnmente como lengua propia*»; la veu *catalán* es defineix com: «*Lengua romance vernácula que se habla en Cataluña y en otros dominios de la antigua Corona de Aragón*». Sembla evident, doncs, quin és, sense cap dubte, el sentit propi que la Reial Acadèmia dóna al valencià.

Pel que fa al context, podem considerar-lo des d'una doble perspectiva: com a entorn filològic, i llavors ens remetem al que hem dit adés, o com a context jurídic estricte, i en aquest cas caldrà buscar la interpretació del *valencià* que millor s'adeqüe amb el conjunt de l'article 7 EACV, amb la qual cosa estarem tractant de la finalitat del precepte, al qual ens referirem després. Quant als antecedents: als històrics ja ens hi hem referit, ja que no poden ser sinó els propis de la història de la llengua; de legislatius, en sentit estricte, no n'hi ha i els debats estatutaris no aclareixen res, ja que *valencià* és, en aquests, sinònim d'encontre entre dues posicions enfrontades. El que hem d'entendre aquí per «la realitat social del temps en què han de ser aplicades» no pot ser unívoc, ja que, probablement, trobaríem les mateixes opinions polítiques; però podríem defensar també que una realitat social de primer ordre consisteix a confiar en els consensos científics com a patró de racionalitat. En tot cas, el fet més transcendental és que en la «realitat social» valenciana del moment es produeixen les condicions polítiques per a la recuperació del valencià i que s'aprofitaren a través d'unes normes jurídiques que defineixen i regulen aquest procés; per això haurem de tornar a referir-nos a la regla basada a concordar amb l'«esperit i la finalitat» de les normes que han de ser interpretades.

GÓN, *L'Acadèmia de Cultura Valenciana. Història d'una aberració*, Eliseu Climent Editor, València, 1982, *passim*.

Si fins ara hem trobat arguments suficients per a interpretar jurídicament el terme *valencià* com a part integrant del català, encara haurem d'examinar si aquesta interpretació és la que millor s'acomoda amb l'esperit i les finalitats de les normes en què s'utilitza, bàsicament l'article 7 EACV i la Llei d'ús i ensenyament del valencià (LUEV). En definitiva aquest és el moll de la qüestió, ja que o la interpretació serveix per a definir models d'actuació jurídica o tot serà un mer exercici intel·lectual buit de contingut pràctic per més importància simbòlica que se li vulga atribuir.

Creiem que l'esperit i la finalitat de l'article 7 EACV es pot resumir en l'establiment d'un sistema de doble oficialitat, que assegure els drets dels valencianoparlants i la protecció i promoció del valencià, tant per aconseguir aquests drets, com per la importància intrínseca de la llengua pròpia. Això últim, a més a més, és l'objectiu explícit de la LUEV, que pretén superar la diglòssia i intenta una normalització de l'ús del valencià. Des del punt de vista de la doble oficialitat, en general, és indiferent que s'interprete que el valencià és català. Des de la perspectiva aïllada de la garantia dels drets també ho és, excepte en allò que es relaciona amb la tercera de les finalitats —la promoció del valencià. Això no obstant, la interpretació que millor s'hi ajusta és la de considerar el valencià com a part integrant de la llengua catalana.

Hi ha diverses raons que motiven aquesta opinió. En general, es pot afirmar que el valencià tindrà més viabilitat com a llengua de futur si és el català, en conjunt, el que progressa, almenys des d'aquests punts de vista:

- Serà part d'un mercat cultural més ampli, en el qual els productes d'aquest tipus tindran més possibilitats.
- Es podrà constituir un espai informatiu comú d'importància essencial en la societat actual.¹¹
- La qualitat de la llengua —requisit per a la seua supervivència— milloraria, i es configuraria, a més, un estàndard adequat a una llengua amb futur.
- La resistència de la llengua en els processos de contactes o substitució pel castellà seria major.
- Les possibilitats de mobilitat laboral associada a la llengua pròpia i de formació serien majors.
- El *valencià* es beneficiaria de la consideració particular que el català té en la Unió Europea. En aquest sentit, convé recordar la Resolució 12345/1990, de l'11 de desembre, sobre llengües en la Comu-

11. J. GÍFREU (dir.), *Construir l'espai català de comunicació*, Generalitat de Catalunya, Centre d'Investigacions de la Comunicació, Barcelona, 1991, *passim*.

nitat Europea i el cas particular del català,¹² aprovada pel Parlament europeu a instància dels parlaments de Catalunya i Balears, que inclou l'acord de publicar en català tractats i altres textos de la Comunitat, la difusió en català d'informació pública relativa a les institucions europees pels mitjans de comunicació, la inclusió del català en els programes de la Comissió per a l'Aprenentatge i el Perfeccionament de les Llengües Europees i la utilització del català en les relacions orals i escrites amb el públic en les oficines de la Comissió en les comunitats autònomes afectades.

Per totes aquestes raons, considerem que hi ha un fonament suficient per a interpretar *valencià* com a sinònim, a tots els efectes jurídics, de *català*. No obstant això, com veurem de seguida, no sempre s'ha acceptat això.

CONTRA LES INTERPRETACIONS NOMINALISTES

El primer problema que es va plantejar va ser amb motiu de la publicació del text constitucional. Com és sabut, la disposició final de la Constitució va disposar que es publicaria «també en les altres llengües d'Espanya», fet que era molt lloable des d'un punt de vista politico-simbòlic i coherent amb l'esperit de la mateixa norma suprema, però plantejava un problema jurídic perquè l'article 3.2 deixava als estatuts d'autonomia la decisió sobre la declaració de les llengües cooficials. En qualsevol cas, aquestes publicacions es van produir i, a més, n'aparegué una en *valencià*. Recordem que en aquell moment no hi havia cap òrgan valencià legitimat per a definir la llengua pròpia; per això tot fa pensar que el text¹³ —molt criticat pels especialistes en filologia— va ser el fruit d'una acció promoguda per UCD, partit defensor de les tesis secessionistes.¹⁴

La polèmica es va reproduir amb motiu de la publicació en valencià en el BOE de la instrucció de la Junta Electoral Central del 24 de setembre de

12. A. MONTSERRAT, «L'aplicació de la Resolució del Parlament Europeu sobre la llengua catalana a les institucions europees». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 18, 1992, *passim*. La documentació i la resolució dins *El catalán reconocido por el Parlamento Europeo*, *passim*.

13. BOE del 29-12-1978.

14. També es va publicar una versió «balear». A. Milian Massana, «La regulació constitucional del multilingüisme». *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 10, 1984, p. 136.

1987. El senador Ferrer va fer una pregunta¹⁵ sobre la qüestió i el Govern va respondre que «*con independencia del grado de diferencia lingüística que puede haber entre los idiomas que se hablan en Cataluña, Valencia y Baleares, la Administración del Estado considera que el catalán, el valenciano y el catalán propio de las Islas Baleares son, a efectos oficiales, tres lenguas diferentes*»; per això anunciava que continuaria procedint així en el futur. Com que la pregunta també qüestionava per què no s'havia publicat en les variants del castellà, gallec i basc, la resposta va considerar que tal qüestió «*carece de fundamento, pues en ninguno de estos tres idiomas existen variantes legalmente reconocidas como lenguas autónomas y diferentes de la común o principales*».¹⁶ Amb motiu de la celebració del 10è aniversari de l'aprovació de la Constitució, la cambra alta del Senat, el dia 20 de setembre de 1988, va acordar publicar una edició commemorativa de la CE «*en las cuatro lenguas españolas: castellana, catalana, gallega y vasca*»; com que alguns senadors van mostrar la seua preocupació recordant el que s'esdevingué el 1978, la Mesa del Senat va aclarir que, efectivament, l'acord adoptat es referia a les quatre llengües. El problema va tornar a suscitar-se amb la publicació del reformat article 13 de la Constitució, que també es va fer en *valencià*.

Creiem que l'origen erroni del plantejament —n'és un bon exemple la resposta del Govern transcrita adés— és que no s'ha intentat fer, ni tan sols, una interpretació del terme *valencià* i s'ha donat equivocadament per assumit que no hi havia cap problema de comprensió. Per això la qüestió s'ha reduït a un mer nominalisme que condueix a una reflexió circular pròxima a l'absurd. Posarem tres exemples per tractar de demostrar això.

— D'acord amb l'explicació nominalista només tindran validesa aquelles declaracions legals que «anomenen» correctament la llengua, és a dir, d'acord amb la Constitució i els estatuts d'autonomia. Doncs bé, segons això, no serien legals moltes sentències que no s'han referit al castellà. Com a simple mostra citem la Sentència del Tribunal Suprem de 21 de març de 1980: «*cuando la enseñanza se imparte en idioma distinto de la lengua española*», la qual cosa és errònia, ja que segons l'article 3 de la Constitució a banda del castellà hi ha altres 'llengües espanyoles' i podria adduir-s'hi que no se sap a quina llengua es refereix la Sentència del Tribunal Suprem; la Sentència del Tribunal Suprem de 27-9-84 també diu: «*el precepto consti-*

15. BOCG, Senat, sèrie I, núm. 130 i 144 del 16 i 17 de desembre de 1987.

16. A. GUAITA MARTORELL, *Lenguas de España y artículo 3º de la Constitución*, Civitas, Madrid, 1983, p. 132 i 133.

tucional establece, respecto de la lengua española oficial», de nou sabem que totes les llengües espanyoles poden ser oficials. En aquests i en altres casos no ignorem que el Tribunal Suprem es refereix al castellà... perquè fem un procés senzill d'interpretació jurídica, fet que de vegades s'ha evitat fer respecte del «valencià».

— L'article 1.2 del Reglament de les Corts Valencianes disposa que «Els diputats poden fer ús, indistintament, d'ambdós idiomes», és a dir del castellà i del valencià que, segons l'article 1.1, per remissió al 7 EACV, són cooficials. Per tant, és fàcil d'entendre que també seran les llengües amb efectes jurídics per a qualsevol compareixença, etc. Imaginem ara el cas d'un diputat de les Corts Valencianes educat a Catalunya o que acudeix a una comissió un natural de Balears que s'expressa en *la seua* llengua. Segons la tesi nominalista tindria prohibida tal pràctica.

— Suposem que el síndic de Greuges rep una queixa que invoca, en els seus fonaments, l'article 13 CE citant la versió *catalana* i no *la valenciana*. Segons les tesis nominalistes no podria produir-se la seua tramitació per no estar en una llengua oficial de la Comunitat valenciana.

En última instància, no es podria admetre la validesa de cap actuació jurídica redactada segons les normes ortogràfiques acadèmicament acceptades. Això no és una hipòtesi abstracta: en el moment que estava a punt d'iniciar-se la tramitació de la LUEV alguns diputats del Grup Parlamentari Popular van dirigir a la Mesa de les Corts un escrit¹⁷ l'encapçalament del qual afirmava «*haber observado en la redacción de los Boletines Oficiales de las Cortes Valencianas y en el Diario de Sesiones de las Cortes, el empleo indubitado de giros y palabras que no corresponden en absoluto al idioma valenciano, y sí, a otro idioma de distinta Comunidad*»; per això sol·licitaven al president i a la Mesa:

- Rectificar aquests «*giros y vocablos*» segons les normes de l'Acadèmia de Cultura Valenciana;
- Rectificar el text en valencià del projecte de la LUEV;
- Que el sumari del *Diari de Sessions* es publique en els dos idiomes de la Comunitat valenciana;
- Suspendre les places per al tràmit i el debat de la LUEV fins que es compliren els requisits anteriors.

17. Corts Valencianes, *Registre d'entrada* de 28 de setembre de 1983, núm. 526.

Aquestes peticions van obligar que el conseller d'Educació i Cultura responguera amb un escrit¹⁸ dirigit al president de la Cambra els trets principals del qual eren:

- L'ortografia és el fruit d'un procés històric que accepta escasses modificacions; les llengües modernes arriben a reglamentar les seues ortografies a través de complexos estudis filològics;
- Les Normes de Castelló van ser acceptades pels intel·lectuals valencians i han servit per al bon ús de la llengua, tot i que últimament han sigut discutides per «altres propostes diferents, sense recolzament unitari i sense acceptació important, no avalades per la tradició, que només han induïda confusió»;
- Algunes de les normes anteriors, molt poques, van ser revisades i millorades per l'«organisme universitari competent, l'Institut Valencià de Filologia»;
- Segons el consens científic «les normes ortogràfiques actualment usades oficialment en la Comunitat Autònoma Valenciana són emanades de les ja històriques *Normes de Castelló*».¹⁹

Per tant, la qüestió quedaria clara, almenys fins que no varien formalment les directrius de la política lingüística. Des d'aquesta declaració —i d'altres— no és admissible, sense més ni més, la hipòtesi nominalista, ja que, *de facto*, accepta les tesis secessionistes i envaeix competències per a les quals s'habilita la Comunitat Autònoma a través de la declaració de llengua pròpia i que desenvolupen els òrgans de l'autogovern. En definitiva, el problema jurídic se centra entorn de la llengua escrita i, en la polèmica de les *versions*, o una de dues, o s'usen normes distintes de les usades oficialment en la pròpia Comunitat valenciana, fet que, a més, és contrari al consens filològic, o es *repeteix* una versió amb alguna modificació insignificant, cosa que en última instància redueix la qüestió a les preferències del redactor de torn i és contrari al principi d'economia legislativa i al de seguretat jurídica.

Amb independència de la qüestió de les versions, les tesis nominalistes

18. Corts Valencianes, *Registre d'entrada* de 10 de novembre de 1983, núm. 921.

19. Recordem que la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana 314/1992, de 10 de març, va afirmar: «A través de la documentació aportada [...] queda clar que la denominación Vall d'Uxó es un nombre con una raigambre acreditada y con fundamento lingüístico fuera de toda duda (norma 13ª de las Normas de Ortografía Valenciana de 1932, Gramàtica Valenciana de M. Sanchis Guarner. Diccionari Català-Valencià-Balear de Francesc de B. Moll)».

es van imposar en els tribunals²⁰ quan el Tribunal Suprem va estimar el recurs presentat per Unió Valenciana contra el Decret 107/1985, de 22 de juliol, del Consell de la Generalitat Valenciana pel qual s'aprovava l'Estatut de la Universitat d'Alacant. A banda d'altres qüestions relatives al procediment d'aprovació de l'Estatut, que no vénen al cas, la srs de 4 de maig de 1990 va declarar contrari a dret un punt de l'Estatut —de l'article 2.b— que deia: «són fins de la Universitat d'Alacant [...] potenciar el coneixement i l'ús de la llengua pròpia, valencià segons l'Estatut d'Autonomia, *acadèmicament català*, atenent...». El fonament de dret quart enfocava la qüestió així: «*es un principio doctrinal [...] que las normas elaboradas por la Administración han de ser suficientemente claras para ser comprendidas por la generalidad de sus destinatarios, que han de observarlas tanto para los ciudadanos como para los órganos de la Administración pública que han de aplicarlas, obviando tanto como sea posible toda duda racional en su interpretación*». Aquesta idea es lliga amb el principi de seguretat jurídica que «*se encuentra en íntima relación con el principio de "certeza del derecho", de forma que, para que la norma jurídica pueda ser observada y aplicada por sus destinatarios ha de responder al sentimiento individual del ciudadano que exige conocer [...] cuales son las consecuencias jurídicas de sus propios actos*».

El fonament de dret cinquè trasllada l'argumentació anterior al cas jutjat: «*con tal literal redacción [...], no se puede tener la absoluta certeza de que en la misma se pretenda únicamente potenciar el idioma valenciano, en cumplimiento de lo dispuesto [...] en el Estatuto de Autonomía [...] o si también se tiende a potenciar el conocimiento i uso del «catalán» al que considera "académicamente" igual o sinónimo de aquél, introduciendo con ello una calificación o definición de la similitud de ambas lenguas o idiomas [...] sin que sea jurídicamente (aceptable) imponer el conocimiento y uso de la Lengua o Idioma catalán fuera del ámbito territorial de la Comunidad de Cataluña a través de normas indirectas*». Per tot això, el Tribunal Suprem va decidir l'eliminació de la frase «*acadèmicament català*» de l'Estatut.

No podem estar d'acord amb aquesta Sentència, en part per raons ja exposades i per les mateixes contradiccions en què incorre. Ens pareix irreprotxable la línia argumental del fonament de dret quart però, per això, no ens sembla adequat el pronunciament del fonament de dret cinquè, ja que precisament el que feia el text suprimir era eliminar qualsevol ambigüitat

20. Els millors comentaris a aquestes sentències es poden trobar als estudis sobre jurisprudència de J. Vernet i Llobet a *Revista de Llengua i Dret* núm. 20, pàg. 222 i ss. i núm. 24, pàg. 345 i ss. Aprofiteu per agrair al professor Vernet algunes converses i algunes aclaracions molt interessants.

sobre el terme *valencià*. Podria argüir-se que no és funció d'una institució universitària interpretar les normes; això no obstant, no ens trobem davant d'una interpretació jurídica en sentit estricte, sinó davant d'una interpretació *acadèmica* pròpia de la institució. D'altra banda, la mateixa Sentència del Tribunal Suprem afirma que s'hi aprecia un ús «igual o sinònim» del valencià i del català, «introduint una qualificació o definició de la similitud» de les dues llengües; per tant comprova que, per via d'aclariment, es produeix una assimilació de dos noms a una mateixa cosa, fet que és contradictori amb l'últim incís citat —imposar el coneixement del català—, que només tindria sentit si s'al·ludira a dues llengües o a una altra llengua i no al valencià. D'altra banda, l'Estatut es refereix a «potenciar el coneixement i l'ús» i, en cap cas a «imposar el coneixement i l'ús», com diu el foment de dret cinquè.

Un altre cas relacionat amb la denominació de la llengua, que arribaria als tribunals, es va produir per la impugnació feta pel grup Alternativa Universitària als acords de la Junta de Govern de la Universitat de València del 20 de juny de 1986. Aquests acords incidien en diversos aspectes sobre l'aplicació de la llengua pròpia a l'ensenyament universitari. Tanmateix, també es va impugnar l'acord *c*), que deia que la Universitat facilitaria classes voluntàries de «català» perquè els alumnes tingueren la capacitat de rebre l'ensenyament «en català». Com que el recurs va elegir la via del procediment sumari i preferent, la SATV de l'11 de novembre de 1986 va apreciar el recurs pel que feia referència als acords *a*) i *b*), «sense entrar en l'examen de la impugnació articulada respecte de l'apartat *c*) [...] per no ser matèria d'aquesta via processal».

Després que la Universitat de València hagués recorregut la sentència, el Tribunal Suprem es va pronunciar el 12 de juny de 1987 sense entrar a considerar l'apartat *c*) dels acords. Tanmateix, com a mínim, és curiós que en els antecedents de fet la mateixa Sentència del Tribunal Suprem diguera que «resulta significatiu que l'apartat *c*) de l'acord impugnat [...] establezca que la Universitat facilitarà als alumnes castellanoparlants les classes de català necessàries» per a l'adquisició de la capacitat imprescindible «per a seguir les classes impartides en aquesta llengua», de la qual cosa la Sentència dedueix que «hi ha alumnes que no tenen tal capacitat».

Paral·lelament, Alternativa Universitària va apel·lar de nou —pel procediment contenciós administratiu ordinari— l'apartat *c*) dels acords, i li va donar la raó la Sentència de l'alt Tribunal Valencià de 18 de maig de 1989, que a més, al·ludia a la il·legalitat dels articles 6 i 7 de l'Estatut de la Universitat de València, que també es referien al valencià com acadèmicament català. Considerava que la pretensió de l'acord era la d'«establir un

“model lingüístic” distint, paral·lel o juxtaposat al que han establert els poders polítics». Per tant, decidia contra l'acord mencionat, i a més afirmava que d'això es derivava la conseqüència de «fer ús obligat de la denominació legal i oficial de la llengua i idioma valencià en l'àmbit de la Universitat de València», però sense incloure en la sentència la il·legalitat dels articles 6 i 7 de l'Estatut de la Universitat.

Després que la Universitat de València hagués recorregut la SATV, el Tribunal Suprem es va pronunciar en la seua STS del 20 de novembre de 1992, que va confirmar la SATV. El seu fonament jurídic novè s'iniciava amb aquestes frases: «*El fondo del asunto no es académico o lingüístico, y esto bien lo saben las partes enfrentadas en este recurso. El fondo del asunto es político, y hay que comenzar por reconocerlo para no perdernos en eufemismos inútiles. El fondo del asunto constituye una manifestación de un grave desacuerdo que existe desde hace años en la sociedad valenciana*». Per això va estimar que com a tal conflicte polític és inútil traslladar-lo davant els tribunals, si bé en el cas de les llengües sí que es pot fer des del punt de vista estrictament jurídic: «*desde el punto de vista histórico o lingüístico o académico la lengua valenciana derivará o no de la lengua catalana, o ambas serán o no una misma lengua, o serán o no lenguas diferentes y será por ello correcto o no usar ambas denominaciones como sinónimas, pero desde un punto de vista jurídico ha adoptado una solución*» que es la de denominar, per el EACV, a la llengua pròpia com a idioma valencià».

Com veiem, la Sentència del Tribunal Suprem torna a basar-se en el criteri nominalista, si bé cal reconèixer que l'acord c) no al·ludia per a res al valencià com ho feien els estatuts de les universitats. Però amb independència d'això, l'argumentació continua sent circular, ja que si no es 'controla' el contingut de l'ensenyament per a verificar si el que s'ensenyava és una cosa distinta del català —i segons quins criteris que no siguin els científics?— tot es redueix a definir un nom.²¹ Amb tot, sembla absurd negar a la Universitat la capacitat d'organitzar classes voluntàries de català —segurament ningú no hagués impugnat l'organització de classes d'anglès— ja que el que, segons la Sentència del Tribunal Suprem, podria haver-se rebutjat era la docència 'normal' en «català», però tot i que aquest fóra el fi últim de l'acord, l'organització dels cursos té una substantivitat

21. Si se'n permet un petit 'divertiment' imaginem que una llei ordena que no puguem caçar-se «guepards» i que després un decret regula la prohibició de no abatre *Acinonyx jubatus* i que es recorre el decret perquè l'ordenament jurídic parla de «guepards» i no usa l'altra denominació... i que un tribunal done la raó al recurrent perquè, efectivament, la llei parla de, i només de, *guepards* i són irrellevants per als jutges els debats científics...

pròpia independent dels fins últims als quals es vulguen aplicar els coneixements adquirits.²²

En un altre ordre de coses, la indeterminació del contingut del nom *valencià* ha incidit en altres controvèrsies jurídicopolítiques. L'article 13.2 de la LUEV va disposar: «En tot cas, es redactaran en castellà les còpies o certificacions dels documents que hagen de tenir efecte fora del territori de la Comunitat Valenciana». En aquesta disposició s'ha vist una «negació indirecta del caràcter unitari de la llengua» ja que no distingeix entre les diverses comunitats autònomes. En tot cas aquest mandat és legal i no pas constitucional ni estatutari. Convé recordar que l'article 7 del Decret de la Generalitat catalana de 13 de març de 1987 va disposar: «Els documents de la Generalitat destinats a administracions públiques de fora de l'àmbit lingüístic català es redactaran en castellà o, si s'escau, en una altra llengua oficial de l'administració receptora». Aquesta norma va ser criticada per l'Administració central²³ perquè semblava crear una obligació absoluta de dirigir-se en català a les administracions valencianes i balears. Per aquesta raó va ser modificada pel Decret de 4 d'agost de 1987, l'article 7 del qual es va redactar així: «Els documents de la Generalitat destinats a administracions públiques de fora de Catalunya es redactaran en castellà o, si s'escau, en l'altra llengua oficial de l'administració receptora». Cal suposar que l'Administració autonòmica valenciana admetrà, amb tots els seus efectes, les comunicacions efectuades a l'empara de tal norma. D'altra banda, no hi ha dubte que la fórmula catalana és preferible a la de la LUEV, ja que com que aquesta és tan rotunda, no possibilita adequar les actuacions a criteris d'oportunitat. Amb posterioritat a tot això, l'article 36.3 de la Llei de règim jurídic de les administracions públiques i procediment administratiu comú ha disposat que: «Els expedients, o les parts d'aquests,

22. Val la pena recordar l'alt Tribunal valencià en la Sentència 336/1987, de 4 de maig. Unió Valenciana va impugnar les bases que regulaven la convocatòria d'una plaça de traductor de valencià a l'Ajuntament de Benidorm per qualificar el valencià com a variant regional del dialecte català occidental. La Sentència va desestimar el recurs ja que va entendre que del context del temari es desprenia que el text objecte d'impugnació «no constituye declaración alguna de que el valenciano no es un idioma o lengua» ja que aquell «se refiere a la exposición y examen de las distintas posturas mantenidas en cuanto a la calificación del valenciano como lengua o dialecto, dentro todo ello de la variedad de opiniones científicas existentes pero sin tomar partido por una de ellas»; per això es va estimar que no procedia «entrar a fondo en el examen exhaustivo que realiza el recurso». D'altra banda, demanava que s'aplicaren les normes de l'Acadèmia Valenciana, fet que la Sentència de l'alt Tribunal va desestimar per no tenir res a veure amb el recurs.

23. F. FERRER I GIRONÈS i J. CRUAÑAS, *Els drets lingüístics dels catalanoparlants*, Eds. 62, Barcelona, 1990 (2a ed.), p. 33.

redactats en una llengua cooficial diferent del castellà, quan hagen de tenir efectes fora del territori de la comunitat autònoma, hauran de ser traduïts al castellà per l'administració pública instructora». El segon paràgraf de l'article 36.2 diu: «En qualsevol cas, hauran de traduir-se al castellà els documents que hagen de tenir efectes fora del territori de la comunitat autònoma...». Això deixa un marge molt estret a la utilització de la llengua pròpia, tot i que siga la mateixa en diverses comunitats autònomes, fet que no pot deixar de criticar-se, ja que no hi ha cap motiu constitucional que hi obligue.

